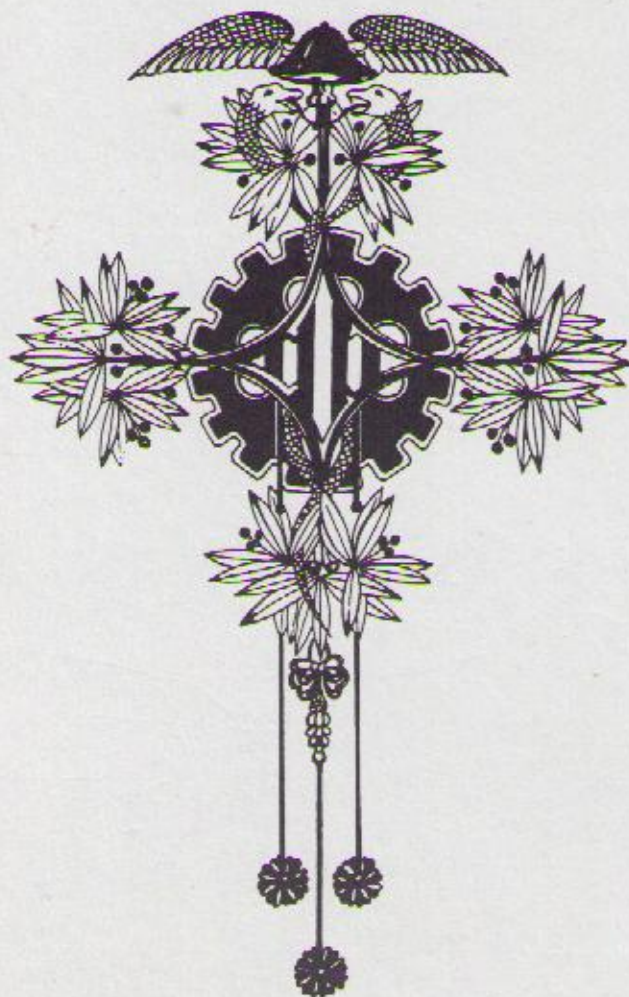
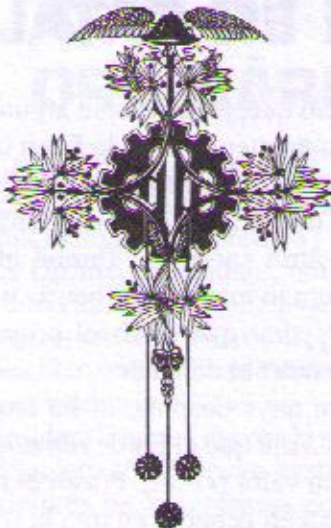

ACCIÓ

**DEL CENTRE AUTONOMISTA
DE DEPENDENTS DEL COMERÇ
I DE LA INDÚSTRIA**

BARCELONA, DESEMBRE de 1996

ACCIÓ

**DEL CENTRE AUTONOMISTA
DE DEPENDENTS DEL
COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA**

*C/ Sant Antoni M. Claret, 357
Tel. 408 26 63
08027 BARCELONA*

ÍNDIX DE COL·LABORACIONS:

- EDITORIAL
- LA LLIBERTAT D'ESCRIURE EN CATALÀ
- ACTA DE LA JUNTA
- LES ESCOLES MERCANTILS DEL CADCI A PUNT DE TORNAR-SE A OBRIR
- MANUEL GONZÁLEZ I ALBA, EXEMPLE DE CATALANITAT
- ROBERT GERHARD, UN CATALÀ UNIVERSAL
- EN EL 75è ANIVERSARI DE LA CONFERÈNCIA NACIONAL CATALANA
- UN REFUGI ANTIAERI AL GUINARDÓ
- UN DISCURS EN EL DESERT
- PAU CASALS A L'ASSEMBLEA DE LES NACIONS UNIDES
- EL MEU CARNET DEL CADCI
- LA LLOABLE TASCA DE L'ESPRIU AL LLARG DELS ANYS
- UN CENTENARI
- JOAN CREXELLS I EL SEU PREMI
- CARLES MUÑOZ I ESPINALT, UN HOME AVANÇAT AL SEU TEMPS
- EN SALVADOR CASTELLÀ
- ELS POBLES I LA HISTÒRIA

Finalment hem deixat enrera una llarga i penosa etapa en la qual era impossible avançar vers l'objectiu final de les nostres aspiracions pel fet d'estar el nostre plet en mans de la justícia espanyola -de moment no en tenim d'altra- i que tan maldestrament s'ha comportat.

Ara, en començar una segona fase, totalment al marge de jutges i magistrats, i seguint la nostra tradició del *parlem-ne*, del pactar i la voluntat de resoldre les diferències per mitjà del diàleg sense crispació, acabem de signar un compromís amb la UGT de Catalunya -que ocupa la nostra seu social per cessió en ús pel govern central- i la Conselleria de Treball de la Generalitat de Catalunya, en el qual se'ns "permet" ocupar una dependència en el nostre local de la Rambla de Santa Mònica (del qual l'Administració se n'aproprià el 1939 i avui encara es resisteix a reconèixer que l'edifici és nostre) a més de l'ús de les instal·lacions que requereixen les nostres activitats.

El nostre interès i el de tots els socis i simpatitzants no hi ha cap dubte que és el de veure de nou el CADCI en funcionament, i no defallirem fins a convertir aquest desig en realitat. Acabem de posar en marxa les enyorades Escoles Mercantils Catalanes del CADCI, de tan grata memòria per a aquells que s'hi van formar i per tothom que en té una extensa i positiva referència. No cal dir que en posar-les de nou en marxa s'han tingut en compte les innovacions que el temps ha aportat al món de l'ensenyament i, sobretot, igual que en altre temps, s'ha procurat que constituïssin un avenç en la matèria i que no caiguessin en les velles maneres, en ús avui encara. Per això hem nomenat director general de les Escoles, el Sr. Francesc de Queralt, persona experta en el tema, les estades i connexions del qual més enllà de les nostres fronteres el fan un dels valors més sòlids del nostre moment.

D'altra banda el nostre propòsit no és pas aturar-nos en aquesta activitat pedagògica; volem, també, recollir de tot el nostre bagatge anterior allò de què està mancat el nostre món cultural i el jovent en particular, no descuidant l'orientació vers el seu futur a través de l'enriquiment del seu esperit, i mirant que de nou el CADCI torni a esdevenir un referent per a aquell i per a la societat catalana general.

Ja som, doncs, de nou a la Rambla de Santa Mònica. Ara esperem de tothom el suport que necessita tota obra que s'engega sense més voluntat que la del servei al país i a la seva gent.

Esperem, per tant, que, si durant prop de vint anys hem comptat amb el suport de tot el món cultural de Catalunya, sense que li poguéssim oferir res més que la nostra esperança de fer triomfar la raó que ens assistia, comptant amb la tenacitat de successives juntes directives abnegades, tossudes i encoratjades per la fe posada en uns drets que ens esperonava, ara estem segurs que no ens faltará el vostre concurs per aconseguir el nostre objectiu: que el CADCI torni a ser el que era.

LA LLIBERTAT D'ESCRIURE EN CATALÀ

L'any 1939 el règim franquista va prohibir, tant com va poder, l'ús de la llengua catalana en tots els territoris que històricament li són propis. Fou un intent molt seriós de fer-la desaparèixer com a llengua de cultura, tot esperant que en dues o tres generacions se'n perdria la mena.

Als escriptors, però, ningú no els podia privar de la llibertat d'escriure en català, tant als que ja hi escrivien aleshores i hi havien escrit sempre, com als qui aparegueren de nou en nou. Dels escriptors que podríem anomenar "supervivents", molts entre els més coneguts, hagueren de fugir i es refugiaren a França, i a altres països que els volgueren acollir. Altres escriptors, que es quedaren, hagueren de restar en silenci, si no volien escriure en castellà; una decisió que els feia ben vistos règim i ben rebuts pels que hi col·laboraven. Alguns escriptors, fidels per convicció a la seva llengua, pogueren recórrer a la clandestinitat, pràctica perillosa, al principi, d'un cert rendiment econòmic, en alguns casos, però de difusió molt limitada.

Els aspirants a escriptors que treien el cap aleshores es trobaven amb la llibertat, teòrica, de l'opció "catalana" i l'atracció pràctica de publicar, amb la benedicció o els ulls grossos de la censura política, en castellà. D'aquí arrenca el floriment de literatura castellana que (sense precedents des de fa cent anys almenys) ens ha sortit, amb les seves revistes i revistetes, els seus setmanaris i la seva pretensió de dir-se fins i tot, escriptors de la literatura "catalana".

Cal distingir, evidentment, no cal que ens diguin, entre l'obra de creació literària estricta i el periodisme, en un sentit ampli. De tota manera, Joan Fuster va deixar escrit que, al capdavant, escriure en castellà durant el franquisme, era una trampa. I Josep Pla va escriure de vell que el bilingüisme, per un escriptor, era una desgràcia.

Recordem que, mentrestant, alguns grans escriptors es van mantenir fins a la fi, en una posició exemplar de fidelitat a la seva llengua. Prou que els hauria agradat de sortir al diari i als setmanaris, però se n'estaven amb sacrifici. També alguns dels nous, com jo mateix, ens hauria plagut, però haguérem d'esperar que sortís el primer diari en català, un cop mort el dictador.

Ara, vint anys després, hi ha tanta llibertat d'escriure en català que el fet de romandre-hi fidel ja no sembla un valor positiu. Potser és que la fidelitat va de baixa en general, en tota la societat. Sovint, el fet de ser fidel a una idea, de prendre una opció i de mantenir-s'hi comporta tenir un cert esperit de sacrifici, i potser tampoc no és vigent de tenir-lo ni, per tant, de ser gaire fidel a res. Tot sembla, en canvi, que sigui acceptat, i que la infidelitat i el canvi d'opció i de conducta no sols siguin normals sinó més normals que la posició contrària, és a dir que la fidelitat, l'exemplaritat, la intransigència al servei d'una idea, d'una llengua.

Crec, però, que aquest capgirament és fictici i que cal denunciar-lo. Sobre tot perquè la nostra llengua, i amb ella la nació, necessita la fidelitat d'altres temps. Aleshores ressimem la pressió d'una adversitat històrica, però al capdavant exterior. Vam reeixir perquè teníem present que ens hi jugàvem. El problema actual és que ens enfrontem amb una adversitat *inexistent*, perquè és *interior*, i així, d'una llibertat, la d'escriure en català, se'n volen fer dues. De fet, l'escriptor a tot arreu té la llibertat d'escriure en la seva llengua i en llibertat, o l'ha de tenir. Però l'escriptor català, avui, quan el pronòstic és reservat per a la nostra llengua i la nostra cultura (malgrat l'indispensable i valuós suport institucional) ha de pensar, més que en termes de drets, en termes de deures, i més que en funció de la llibertat, en l'exercici de la fidelitat.

Joan Triadú

ACTA DE L'ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DE SOCIS DEL CADCI.

Celebrada el dia 6 de març de ¹⁹⁹⁶1986, al nostre local provisional cedit per la Central Sindical CTC, de l'Av. de Sant Antoni M. Claret, 357 de Barcelona. El Sr. Lluís Urpinell, President, obre la sessió a 7 de la tarda amb l'assistència de 20 socis.

El Secretari, Sr. Turró, llegeix l'acta de l'Assemblea General Ordinària anterior, la qual és aprovada per unanimitat.

El President Urpinell exposa la situació del procés per la recuperació del nostre local de la Rambla, i diu que després de la sentència desfavorable del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya es va presentar un recurs al Tribunal Constitucional, el qual no ha estat admès a tràmit. Per tant únicament ens queda, pel camí de la justícia, portar l'afer al Tribunal Europeu d'Estrasburg, però això representa una gran despesa que no podem suportar i a més les decisions no són vinculants, i l'Estat espanyol, si vol, només es donarà per enterat i no l'aplicarà. En tot cas s'hauria de fer una campanya publicitària per a recollir diners i adhesions. Considera que la decisió final d'aquest afer només pot ésser política, i, per tant, caldrà esperar un canvi polític que ho permeti.

El President Urpinell explica després la situació de la projectada "Fundació CADCI" i diu que va per bon camí; que s'han presentat tots els documents necessaris per via notarial i que cal esperar la decisió favorable de la Generalitat i la seva inscripció oficial. És criteri unànimement que la Fundació pot ésser el que salvi el futur del CADCI, ja que ara és inviable tal com era als anys trenta, malgrat que els seus postulats i el seu esperit siguin encara vigents.

En Rafael Sánchez, que junt amb Manuel Rucabado, representant al CADCI s'entrevistaren amb el Secretari General de la UGT a Catalunya, Sr. Josep Mª Álvarez, dóna compte de la bona disposició de l'esmentada central sindical per a que el CADCI es reintegri al seu local, i està disposada a cedir-nos una secretaria en el que fou el nostre local de la Rambla que ella ocupa i està molt oberta a col·laborar amb nosaltres. En Sánchez creu que la UGT veuria en aquesta col·laboració una millora de la seva imatge de catalanitat.

Caldrà veure si legalment la UGT ens pot deixar una secretaria en un local que ella ocupa, però que oficialment és propietat de l'Estat que l'hi ha deixat en ús i, per tant, no és d'ella. Diu també que demanen una aportació mensual de vint-mil pessetes per a contribuir a les despeses de l'edifici, però que si no les poguéssim pagar no seria problema.

Intervenien alguns dels presents i s'acorda, al concretar aquesta col·laboració, que la nostra entrada al nostre edifici "encara que sigui a precari" es faci públicament i es demani el recolzament de les autoritats catalanes.

Toca el torn de la renovació dels càrrecs de la Junta Directiva. El president explica que el secretari general actual, Antoni Turró, ha demanat ser substituït, ja que les seves ocupacions i activitats li absorbeixen tot el temps, i no pot dedicar al CADCI tota l'activitat que el càrrec comporta. La Junta ha acceptat la seva dimissió, però li ha pregat que continuï formant part com a vocal, la qual cosa en Turró ha acceptat.

El President presenta el nou secretari, que serà el company Rafael Sánchez, advocat de professió i a qui considera molt qualificat per ocupar aquest càrrec. Diu també que el tresorer Josep Oliver va presentar la dimissió del seu càrrec, i que, lamentant la seva decisió, s'havia pensat substituir-lo per en Ferran Marès, però tenint en compte que l'Oliver en l'últim moment ha retirat la seva dimissió, se'l mantenia en el càrrec de tresorer.

Així, doncs, la candidatura presentada per la Junta Directiva és aprovada unànimement i, per tant, la nova Junta Directiva del CADCI queda formada de la manera següent:

Presidència	Lluís Urpinell i Joan
Vice-presidència	Pau Revull i Roca
Secretari	Rafael Sánchez i Núñez
Tresorer	Josep Oliver i Avellí
Comptador	Francesc Guitart i Teixidor
Bibliotecari	Marc Rucabado i Franquesa
Vocal 1er	Antoni Turró i Martínez
Vocal 2on	Enric Villamor i Salazar
Vocal 3er	Jordi Delprat i Blin
Vocal 4art	Manuel Rucabado i Verdaguer
Vocal 5è	Gemma Campabadal i Cabanes
Vocal 6è	Daniel Laspra i Roig
Vocal 7è	Artur Sist i Piñana

Tot seguit el President exposa a l'Assemblea la intenció de la Junta de proposar el nostre secretari sortint, Antoni Turró, per la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya, per tota la seva actuació política, cultural i social, com a historiador numismàtic, que ha publicat quatre llibres sobre el paper moneda local dels Països Catalans i ha treballat sempre per Catalunya. També es té en compte la seva activitat en la vida del CADCI, del qual és soci des del 1931, havent ocupat diversos càrrecs en les juntes de les seccions i col·laborat en la nova etapa del CADCI.

Aquesta proposta és aprovada per unanimitat i amb entusiasme per l'Assemblea, i s'acorda presentar aquesta sol·licitud al President de la Generalitat de Catalunya. El company Turró dóna gràcies als assistents per la seva adhesió a aquesta proposta, i diu que se sent molt honrat per aquesta iniciativa.

No havent-hi més qüestions, s'aixeca la sessió a 2/4 de vuit del vespre.

El Secretari - Desembre de 1996.

LES ESCOLES MERCANTILS DEL CADCI A PUNT DE TORNAR-SE A OBRIR

No és fàcil aconseguir que totes les seccions que tingué el CADCI tornin a funcionar a ple rendiment com antany. La reconstrucció del CADCI és un procés lent, però malgrat tot, continu; i hem anat progressant gràcies a l'esforç de tots els membres, sobretot al de les nostres successives Juntes, com la presidida pel Sr Joan Fernández i Pascual (que aglutinà de nou els socis que quedaren després de la maltempada), la presidida per en Joaquim Núñez i Roig (que continuà la tasca a l'empresa) i la presidida pel Sr Lluís Urpinell i Joan (que ens ha conduït fins al moment actual, tan esperançador).

La bona nova és que tot seguit començarem a veure els fruits de la tasca que s'ha dut a terme sense fer soroll. Així que hàgim tomat a posar els peus a la seu de la Rambla ressuscitaran les Escoles Mercantils Catalanes del Centre, la reparació de les quals és un dels nostres objectius més cobejats. Però no sols es tracta de fer revifar les Escoles Mercantils Catalanes, puix el veritable propòsit és engegar tot el sistema escolar del CADCI, ço és: les Escoles Catalanes del CADCI.

Les Escoles Catalanes del CADCI seran el conjunt format per diferents centres docents tals com: (1) les Escoles Mercantils Catalanes, (2) l'Escola Catalana d'Idiomes, (3) l'Escola Catalana d'Història, (4) l'Escola Catalana de Nàutica, etc. Si hom es pregunta: què ho fa que s'hagi decidit posar en marxa precisament aquestes escoles i no unes altres? els quatre paràgrafs següents poden servir de resposta:

- (1) Les *Escoles Mercantils Catalanes* s'obriran perquè foren la creació més important del CADCI. En parlarem després.
- (2) L'*Escola Catalana d'Idiomes* s'obrirà perquè el CADCI sempre ha considerat primordial l'aprenentatge de tota mena de llengües i ha destacat molt en la tasca d'ensenyar-ne. Cal recordar que el 1937 publicà la primera gramàtica russa en català, ço és, el llibre de F. Dubinsky & S. Roca intitulat *Gramàtica russa*.
- (3) L'*Escola Catalana d'Història* s'obrirà perquè ha semblat oportú crear un centre de formació d'historiadors afeccionats on podran formar-se els qui ho vulguin ésser, i on podran ampliar coneixements els qui ja ho siguin.
- (4) L'*Escola Catalana de Nàutica* s'obrirà perquè l'afecció a la mar ha estat un dels trets més característics des que el 1914, amb la formació

del Club de Mar, l'acció del CADCI començà a projectar-se mar enfora. L'objectiu principal del Club de Mar fou, des del primer moment, la popularització del yachting i del canotatge, i l'objectiu s'assolí amb escreix.

La primera autoritat escolar del CADCI serà el Consell Rector de les Escoles Catalanes del CADCI (a hores d'ara fa de Consell Rector la Junta Directiva del CADCI); aquest consell serà el govern de tot el sistema escolar i seran competències seves, entre altres, aquestes: (a) Donar el vist-i-plau als plans d'estudis de cada escola. (b) Contractar el professorat. (c) Decidir l'admissió de cada alumne. (d) Formar el professorat i l'alumnat en tot allò referent al coneixement del CADCI i els seus ideals. (e) Vetllar per la correcció del català (parlat i escrit) del professorat i de l'alumnat. (f) Decidir tot allò referent a mesures disciplinàries. (g) Lliurar als alumnes documents acreditatius dels estudis fets a les Escoles Catalanes del CADCI. (h) Encarregar-se del Servei de Publicacions de les Escoles Catalanes del CADCI.

Després d'haver aclarit què són les Escoles Catalanes del CADCI és el moment de parlar de les Escoles Mercantils Catalanes.

Des que les Escoles Mercantils Catalanes tancaren llurs portes han passat anys i panys; d'ençà d'aleshores la vida ha sofert canvis espectaculars, això fa que les Escoles Mercantils Catalanes reneixin amb un carís no ben bé igual al d'abans; bé, d'antuvi cal dir que llur director serà el Sr Francesc Queralt, el qual ha presentat un pla d'estudis que ha plagut al Consell Rector. Aquest pla, resumint molt, és el següent: A les Escoles Mercantils Catalanes assistiran dos conjunts d'alumnes: els de formació ocupacional (alumnes de qualsevol edat que faran un sol curs) i els de formació professional (alumnes molt joves que faran dos cursos); l'únic curs de formació ocupacional té matèries comunes amb el primer curs de formació professional; el segon curs de formació professional té gairebé les mateixes assignatures que el primer, però el nivell és més alt.

Les Escoles Mercantils Catalanes taparan un buit existent en el mercat, amb la qual cosa tots en sortirem beneficiats.

El CADCI viu moments emocionants perquè està a punt d'aconseguir allò que tant ha costat: tornar a obrir les Escoles Mercantils Catalanes.

MANUEL GONZÀLEZ I ALBA, 1894-1934.

EXEMPLE DE CATALANITAT

La darrera dècada del segle passat va ser molt pròdiga en donar naixement a molts dels catalans més significatius -i decisius- en la configuració i desenvolupament de la societat catalana moderna. Allò que entenem per catalanitat i que, d'una manera o altra, inspira la nostra manera de ser nacional ens ve, en gran part, d'aquella generació. Gent que va néixer en aquella dècada, o molt poc abans o poc després. No varen triomfar en l'ideal que els empenyia i ens il.lusiona per al futur que, a empentes i tomballons, es va bastint.

Manuel Gonzàlez i Alba és un dels més preclars i complets components d'aquella generació. La seva vida va quedar truncada abans d'hora: és de les primeres víctimes d'una tragèdia nacional que en propiciaria molts milers. I potser és per aquesta categoria de protoheroi que ha passat i queda en la memòria. La seva mort -al CADCI- el 6 d'octubre de 1934 és allò pel que més se'l coneix, fins al punt que sovint sembla que "només" va ser això: un dels abnegats morts en la defensa d'aquella benemèrita casa enfront de la militància espanyola de torn. Però va ser molt més -i correspon que ho sigui en la memòria col.lectiva- amb una trajectòria personal exemplar que cal conèixer millor. Com és el cas del seu bon amic Jaume Compte, també mort al CADCI.

Normalment el seu nom era escrit Manuel G. Alba i més sovint era conegut com l'Alba, però quan es tractava d'indicar el nom complet no descurava mai que quedés ben clara la catalanització del seu cognom: Manuel Gonzàlez i Alba, és a dir, amb l'accent obert sobre la "a" i amb la pronunciació corresponent a la "e" i a la "z", la "e" oberta i la "z" convertida en "s". Una qüestió de forma que era el resultat d'un capteniment català complet, sense fissures. La nació, la societat a la qual es pertany, era concebuda de manera coherent. En les grans línies nacionals -la independència-, en la configuració humana -equilibri i justícia social- i en plena catalanització de la vida col.lectiva -el parlar, l'escriure, els signes d'identitat. No cal dir que hi havia molt de sentit estètic -i benvingut sigui!-, però encara més la voluntat de fer les coses bé, amb la modernitat que reclamà un alt concepte de la vida humana, individual i col.lectiva.

En això -com en altres aspectes encara no prou ben esbrinats- Manuel Gonzàlez i Alba tenia un

mestre -que continuem tenint- excepcional: Pompeu Fabra, de qui va ser bon deixeble i gran amic. Però era tota una generació la que es movia en aquesta línia de definició clara de la catalanitat per a la construcció -la reconstrucció- d'una Catalunya moderna, inserida amb ple dret, i amb el llistó del viure col.lectiu ben alt, en la comunitat internacional. De fet la dictadura de Primo de Rivera va intensificar l'esperit combatiu d'aquells joves, i l'Alba va allistar-se al costat d'un altre gran mestre: Francesc Macià. Li costà la presó, com a separatista, però en comptes d'afeblir-lo li va servir per a refermar la combativitat i esforçar-se encara més en la seva formació com a militant nacionalista i propagador d'idees. Ací hi ha l'altre aspecte més conegut de la seva vida: l'editor.

Però, com ja vàrem remarcar amb especial èmfasi en el llibre que li vàren dedicar -"Manuel Gonzàlez i Alba. Una vida per la independència", publicat l'any 1985-, té un interès molt especial: fer notar que no es tractava d'un català que en diríem vell, és a dir, procedent d'antigues famílies, sinó fill d'un matrimoni mixte, amb mare catalana morta molt prematurament i pare andalús -home culte i de personalitat sòlida- que va ser sempre castellanoparlant. Si la seva mort al CADCI dona un relleu excepcional a la seva vida, i si la seva personalitat excel.leix com a lluitador, com a editor i com normalitzador del català, aquest aspecte seu de, en certa manera, català nou, mereix una consideració, insistim, remarcable. Encara més ara, que és tan necessària la incorporació al projecte nacional català de la gent, tan nombrosa, que no són catalans d'origen.

Manuel Gonzàlez i Alba, de la generació que neix poc abans del començament de segle, no és pas un cas isolat en aquest fenomen admirable d'incorporació al projecte nacional català. I precisament per a fer-ne veure l'envergadura -i la grandesa del mateix Alba- val la pena recordar altres dos exemples, grans exemples, de la generació anterior i de la posterior. L'un amb la realització gloriosa: Àngel Guimerà. l'altre en la plèiade dels herois de Catalunya, vides malaguanyades: Andreu Xandri. Àngel Guimerà no solament va néixer fora de Catalunya, a les Illes Canàries, sinó que es va formar amb la seva mare, castellanoparlant -també ell castellanoparlant-, una dona de caràcter. Com

ho era la mare d'Andreu Xandri, castellana de la Manxa, mestra i periodista que no es va distingir mai per cap simpatia, més aviat tot el contrari, pel catalanisme.

Tres grans noms que són exemple de catalanitat. Parlem, però, de Manuel González i Alba, en ell mateix i com a símbol de tots plegats. Aquests tres i també de tants altres, coneguts i anònims, als quals agraïm no solament la seva integració, sinó que els devem valuosíssimes aportacions -amb valoració de geni en el cas de Guimerà- en el disseny i en la realització del projecte nacional català. Ma-

nuel González i Alba hi va participar en tots els seus aspectes. Des del més afinat culturalisme fins a la combativitat revolucionària, passant pel més assenyat i constructiu esperit cívic. Català de la millor mena, en primera línia exemplar per els qui insistim en recordar el nostre passat més immediat, però sobretot per els joves d'ara que aspiren a tenir bons models i mestres en el seu camí per a ser adults, ells mateixos protagonistes d'alta responsabilitat nacional.

*Victor Castells
historiador i biògraf de González i Alba*

ROBERT GERHARD, UN CATALÀ UNIVERSAL

enguany s'ha celebrat el primer centenari del naixement d'un dels grans músics catalans, Robert Gerhard, nascut a Valls l'any 1896 i mort a l'exili, a Cambridge, el 1970.

Una vida força llarga, activa en aspectes ben diversos, però truncada per la guerra del 36, mai desitjada pels catalans. Gerhard era de família forastera, suïssa, però s'integrà de ple a la vida cultural de Catalunya, com ho feren també els seus germans. Estudià de jove amb els mestres catalans, com Felip Pedrell, i marxà més endavant a Viena, on seguí estudiant amb els innovadors de la música, com Schönberg. Retornà a Catalunya amb uns coneixements musicals de primer ordre, i ben aviat conegué l'èxit des de les seves cançons populars, ben harmonitzades, unes sardanes, poc conegudes, fins a la cantata "El meravellós infantament de Scheherazade", sobre un poema de López-Picó, o aquella música deliciosa de "L'alta naixença del rei en Jaume", sobre un poema de Josep Carner. El nom de Gerhard fou ben conegut i valorat pels nostres melòmans. Cal dir que havia trobat la intèrpret ideal: la soprano Conxita Badia, que sabia unir la dicció perfecta dels poemes a la sensibilitat més emotiva de les melodies. Gerhard, bon amic de Ventura Gassol, Conseller de

Cultura de la Generalitat de Catalunya, tingué l'encàrrec d'organitzar a Barcelona, el 1936, el congrés de la Societat Internacional de Música Contemporània, que fou un autèntic èxit. Alguns portaveus de la música més conservadora, cal dir-ho, no seguïen amb gaire cordialitat l'obra de Robert Gerhard, però ell seguia endavant. Fidel a Catalunya, al final de la guerra del 36 s'exilià a Anglaterra, on trobà casa i feina, però la seva obra s'hagué d'adaptar a les circumstàncies. Feu música de "pel·lícula molt ben feta, però més impersonal, i que firmava "Serrallonga" -i fins i tot una òpera, d'ambient espanyol del "Siglo de Oro", "La Ducña", estrenada amb èxit. Més tard, retrobà la seva personalitat amb obres innovadores, com la cantata "La Peste", sobre text d'Albert Camus, i les peces dedicades als signes del Zodíac, com Libra, Gèminis i d'altres. La memòria de Robert Gerhard hauria quedat esborrada a Catalunya si no fos per la fidelitat del seu alumne Joaquim Homs i de la seva estudiant, Margarida Estanyol, que han fet possible que la Generalitat de Catalunya dediqués l'any 1996 a la memòria de Robert Gerhard.

*Josep M. Ainaud de Lasarte
Historiador*

LA LLUITA PER LA FORMACIÓ GLOBAL

L'any 1971 vaig conèixer Simó Piera, que havia tornat de l'exili i residia a Segur de Calafell. Havia estat un dels fundadors de la Confederació Nacional del Treball (CNT) i format part de l'equip dirigit per Salvador Seguí, el Noi del Sucre.

Recordo encara la sorpresa que em produí el saber que encara era viu. Me n'assabentà Manuel Lladonosa, l'historiador que més tard publicà el primer volum de la trajectòria del CADCI.

Lògicament vaig manifestar interès per conèixer Simó Piera i aviat li feia la proposta de fer-li una biografia. Accedí, i jo vaig començar. Recordo que el mètode emprat era el de fer un repàs de la seva vida, i a la sessió següent portar-li retalls de la premsa i fotografies del que havíem estat parlant en l'anterior. Piera es mantenia amb una capacitat de fer memòria extraordinària i, a més, els documents de l'època que li proporcionava també li estimulaven els records.

Aquesta vitalitat de Simó Piera feu que quan li vaig presentar la biografia feta es llançés a escriure unes consideracions sobre el sindicalisme a Catalunya que, a part de l'interès que tenen per la seva experiència, em sembla que era la primera vegada a la vida que es decidí a escriure. La biografia es publicà amb el títol "Simó Piera, perfil d'un sindicalista" amb un apèndix escrit per ell mateix, que ara penso fou com un testament.

Aquesta llarga introducció a aquest article per a l'ACCI_ és deguda a que recordo que en una d'aquelles llargues sessions amb en Piera, aquest, referint-se a les condicions de vida dels treballadors catalans a principis del segle XX, va dir-me: "Ferrer, érem com bèsties; només ens havien educat per a la violència". A continuació es felicitava

en comprovar com aquelles condicions de vida havien millorat arreu d'Europa.

No recordo si aquelles paraules de Simó Piera les vaig incloure en la biografia, però sí quan les digué i la impressió que em causaren. Mai no les he oblidat, i són les que m'ajuden ara a explicar que la formació global dels treballadors en un sentit ben ampli és un objectiu permanent en el qual s'avança perquè molts elements tècnics hi contribueixen, però que depenen bàsicament d'una banda de l'interès creat en la consciència d'ells i de l'altra de trobar cines per a fer-ho.

El CADCI nasqué i es desenvolupà amb aquesta preocupació, que ha estat sempre un objectiu prioritari. Ara que les condicions per organitzar activitats sembla que poden millorar, és molt interessant recordar quins són els paràmetres en els que ha de fer-se.

Així, doncs, aspectes d'aquesta formació global són:

1. Organitzar activitats complementàries d'altres camps com és l'ensenyament.
2. Accentuar el coneixement del component ètic en totes les activitats.
3. Fer-ho des de les tècniques més actuals.

Enguany el CADCI hauria de començar a reflexionar i arribar a preparar novament les primeres activitats de formació global per als treballadors, que constituïrien una continuïtat en l'esforç de sempre realitzat amb les eines d'avui.

Joaquim Eebrrer

FEKKRKK

EN EL SETANTACINQUÈ ANIVERSARI DE LA CONFERÈNCIA NACIONAL CATALANA (1922-1997)

A principi de juny de 1922 es desenvoluparen a Barcelona les sessions de la Conferència Nacional Catalana, d'on sortí la creació d'Acció Catalana. Acció Catalana era el producte de la confluència de membres de la Joventut Nacionalista de la Lliga i de sectors del nacionalisme republicà, dispersos des del Pacte de Sant Gervasi (1914). Entre els noms més destacats de la nova organització cal assenyalar Jaume Bofill i Mates, Raimon d'Abadal, Lluís Nicolau d'Olwer i Antoni Rovira i Virgili.

Les conseqüències de la crisi social que havia viscut el Principat, de l'increment de les reivindicacions nacionals que esclataven arreu d'Europa -que comportava la creació de nous estats al Centre i al Nord d'Europa- a més de la configuració d'un catalanisme renovat que discutia els resultats de la "col.laboració" amb Madrid de la Lliga, van anar congriant una reorientació de quadres i dirigents formats des de la Joventut de la Lliga i la Mancomunitat. Una altra orientació d'extracció més popular, i de catalanisme més radicalitzat, té la fundació de la força que encapçalava Francesc Macià, Estat Català, que va néixer per aquestes dates.

Les ponències aprovades foren: "Doctrina nacionalista", "Actuació del nacionalisme en les corporacions públiques catalanes", "Actuació del nacionalisme davant de l'Estat espanyol" i "Organització i propaganda", en les quals quedava palesa la nova estratègia catalanista d'afermar el "Catalunya endins" i la perspectiva d'una política que generés un procés d'integració social, moderació i, com a conseqüència, de configuració d'una ciutadania activa.

En aquest primer període Acció Catalana no opta per una perspectiva exclusivament política en la seva actuació. Per això s'autodenomina "aplec de patriotes", com un nucli d'intel·lectuals i activistes decidits a impulsar polítiques de nacionalització i, per tant, de democratització. Per dur-ho a terme disposava del seu prestigiós òrgan de comunicació: *La Publicitat*. Ben aviat pot constituir una minoria pròpia dins dels òrgans representatius de la Mancomunitat i s'enfronta durament amb la Lliga, amb el suport del Partit Radical, per una victòria electoral negada a Acció. És també en aquets període que s'estableix una aliança entre nacionalistes bascos, gallecs i catalans, denominada Galeuzca.

La instauració del règim militar del general Primo de Rivera, el 13 de setembre de 1923, posa fi a aquests canvis en el panorama polític català i entrebanca el desenvolupament d'Acció. El període dictatorial, amb una força en estructuració i amb poca perspectiva clandestina, provocà una difuminació de la seva presència, amb un escenari polític on primen les accions més contundents que genera l'activisme d'Estat Català. El període dictatorial és, també, per a Acció Catalana, la causa de l'escissió del sector procedent del republicanisme catalanista, liderat per Rovira i Virgili, que rep el nom d'Acció Republicana.

Des de 1930, la progressiva normalització política prèvia a la proclamació de la República, representa per a Acció Catalana la seva conversió en partit polític catalanista, liberal, demòcrata i republicà. Ja no és un aplec de patriotes de tendències diverses sinó el partit que vol esdevenir la referència obligada del futur autogovern. La seva vocació nacionalitzadora, partint de la base cultural, es referma en un programa adreçat a les classes mitjanes i els obrers qualificats, que administri els afers públics amb cura i austeritat, amb una definició republicana i una actitud tolerant i oberta en matèria religiosa. Aquest paper destacat, que creu tenir en la política catalana del moment, es referma més amb el "retorn" d'Acció Republicana a Acció Catalana, i la constitució, el mes de març de 1931, del Partit Catalanista Republicà.

Els resultats de les eleccions municipals no són favorables al partit que creia que tindria la responsabilitat de governar. La nova força emergent en el catalanisme, Esquerra Republicana, guanya les eleccions perquè més que plantejar-les en clau administrativista, les planteja com la forma de fer caure la monarquia. Des d'aquell moment, la força que havia de dirigir Catalunya i que comptava amb quadres tècnics qualificats i intel·lectuals, passa a tenir un paper secundari en la política catalana, tot i que assolí càrrecs de relleu en l'administració republicana.

Les entitats i dirigents del Partit Catalanista Republicà van ser "xuclats" per una força, ERC, que ofería la perspectiva de governar i a la qual li calen administradors eficients. A això cal afegir-hi un sistema electoral majoritari que penalitza total-

ment les forces mitjanes com el PCR. Si això no era prou, les conseqüències de la política laïcitzadora dels primers governs de la República van provocar l'allunyament dels sectors confessionals, amb noms com Jaume Bofill i Mates, Manuel Carrasco i Formiguera i Miquel Coll i Alentorn, cap a Lliga Catalana i també cap a Unió Democràtica.

La premsa arribava a comentar, fins i tot, la possible integració del PCR a ERC. Entre 1932 i la fi de 1933 va ser un període atziac per a un partit catalanista que volia situar-se entre la majoritària ERC i la Lliga.

A la primavera de 1933, el Partit Catalanista Republicà, com a forma de relançament, es constituïa en Acció Catalana Republicana i incorporava la prestigiosa personalitat d'Amadeu Hurtado als seus rengles, que amb Lluís Nicolau d'Olwer, Martí Esteve, Ramón Peypoch i Claudi Ametlla, entre d'altres, constituïen el nucli dirigent de la nova Acció.

No fou fins a la constitució del primer govern de la Generalitat, dirigida per Companys, i amb l'ascens de les forces conservadores arreu de l'Estat, que a Catalunya, es constituí un govern que agrupava diferents forces del catalanisme republicà d'esquerra: fou aleshores, a principi de 1934, que ACR entrava al Govern amb Martí Esteve. Paral·lelament, regidors d'ACR havien entrat al govern de la ciutat de Barcelona en coalició amb ERC i Unió Socialista. Mentre, Acció manifestava la seva força electoral municipal en ajuntaments com ara Reus, Tarragona, Granollers o Olot.

Tot i les seves diferències amb la resta de partits de Govern de Catalunya, ACR patí les conseqüències de la revolta del 6 d'Octubre. Àdhuc el seu òrgan d'expressió va haver de ser denominat *Mirador*, el mateix del setmanari on escrivien personalitats afins al partit.

ACR va formar part del Front d'Esquerres de Catalunya i en les eleccions del 16 de febrer de 1936, que donaren la victòria a les esquerres a Catalunya i arreu de l'Estat, els representants del partit assoliren més vots que els representants d'ERC -força majoritària del Front- a Barcelona ciutat i a la circumscripció. Martí Esteve tornà a ocupar el seu seient en el Consell de la Generalitat.

En esclatar la Guerra Civil, com el conjunt de les forces catalanistes fidels a la República, s'aplegà a l'entorn de la Generalitat, i formà part d'alguns consells, ara amb Pere Bosch i Gimpera i Rafael Closas. Les condicions polítiques i socials la superaven; era de fet, en aquell context, la força republicana catalana més conservadora, i ella mateixa patí els excessos dels incontrolats. Malgrat tot, mantingué, fins on era possible, la continuïtat de la seva actuació interna.

A principi de la Transició recordo una breu nota de l'*Avui* on es demanava als membres d'ACR que ingressessin a ERC. El nou mapa que s'anà dibuixant en la clandestinitat, anà esborrant ACR.

Acció Catalana no pogué imposar-se en una Catalunya tensionada. Però les seves aportacions teòriques al pensament nacionalista poden ser ben llegides i analitzades a la Catalunya de fi del mil·lenni.

Lluís Duran

UN REFUGI ANTIAERI AL GUINARDÓ

Darrerament, gràcies a determinades obres urbanístiques de diversa índole que s'han anat duent a terme, a Barcelona han reaparegut, per a sorpresa de molts, alguns dels refugis antiaeris construïts durant la guerra civil i dels quals no es tenia cap o ben poques notícies.

Un dels últims a aparèixer ha estat el que hom va construir al carrer de les Flors de Maig, entre la Rambla Volart i el carrer de Villar, gairebé a tocar al popular Mas Guinardó, per cert relativament a prop d'on jo resideixo.

En desbrossar un solar que, miraculosament, encara no havia estat edificat, ha sortit a la llum del dia, arran de carrer, la meitat d'una llarga volta feta de maons que dibuixa una suau inclinació descendent, i, uns metres més enllà, al peu d'un talús i a un nivell molt més baix, una galeria subterrània, també revestida de maons, que, a cop d'ull almenys, sembla que es troba en perfecte estat de conservació.

Naturalment, és possible que aquest parell de romanalles ja hagin estat enderrocades o colgades, en el moment de ser publicades aquestes línies (no crec, com és lògic, que a l'empresa constructora li interessés, conservar aquestes peces de museu) i, tanmateix, i tal com es va dir, fa relativament poc, a través d'alguns mitjans de comunicació, conservar aquestes o unes altres restes, com a testimoni històric, no seria pas balder.

Al capdavant, si, com sembla, l'Ajuntament té la intenció de reconstruir les instal·lacions militars, ara en un estat deplorable, que encara podem veure, al capdamunt del Turó de la Rovira, i on hi havia hagut una bateria de defensa antiaèria, durant la guerra, perquè no s'ha de seguir la mateixa política amb alguns dels refugis construïts a la mateixa època?

Uns refugis que -val la pena de consignar-ho-, van convertir-se en realitat, en la seva immensa majoria, gràcies molt més a la iniciativa dels ciutadans, que no pas a iniciativa de les autoritats (aquestes van reaccionar molt més tard) que hi estaven obligades.

És en el meu record, encara (llavors jo tenia onze anys) la reunió que van celebrar, en una cooperativa del Clot -al carrer de la Internacional, concretament- uns quants veïns, per tractar de la construcció d'un refugi a la plaça del Canonge Rodó... Una reunió de curta durada en què aviat tothom va estar d'acord i que va fructificar de seguida. En efecte: només dos o tres dies després, una munió d'homes del barri, proveïts de pics i pales, amb un entusiasme i una empena impressionants, van posar fil a l'agulla.

I el resultat va ser un refugi molt ben construït que abastava tot el subsòl de la plaça esmentada, amb tres galeries que conflüen a un pou central i que la gent, si bé que parcialment, només, ja va poder utilitzar al cap de pocs mesos, tot i que no va quedar enllestit fins poc abans de finalitzar la guerra.

De refugis d'aquestes característiques se'n van construir molts, a Barcelona. Tanmateix, si haguessin hagut de ser utilitzats massivament, haurien estat insuficients.

Cal tenir en compte, però, que malgrat els nombrosos edificis enderrocats i els milers de persones que van morir, a causa dels atacs aeris (els avions que duïen a terme aquestes accions -italians, generalment- tenien la base a Mallorca) molta gent no es movia de casa, quan sonaven les alarmes. Sobretot a barris que, de vegades inexplicablement, van ser objecte de poques agressions i que, com a conseqüència, van rebre pocs danys.

Al Clot, per exemple, un barri obrer molt industrialitzat i amb molta densitat de població, només van caure bombes al carrer de Sant Joan de Malta i a les cases d'en Boada, prop de la cruïlla Navas de Tolosa-Indústria, sense que es produís cap víctima. Tampoc no va ser objecte de gaires atacs, el Guinardó (en aquest cas, un barri gairebé sense indústria, llavors), malgrat que al carrer d'Oliveres -ara, de Camil Oliveras- a causa d'una incursió aèria que va tenir lloc el dia 8 de gener de 1938 (és un fet poc conegut), s'hi van registrar setze ferits i dos morts. Criatures, aquests darrers...

Aquest atac potser tenia com a objectiu destruir els canons antiaeris dels quals ja he parlat anteriorment. Uns canons que eixordaven la gent del barri quan disparaven, un dels quals, molt potent per cert, tothom el coneixia per un sobrenom curiós: l'"avi". Aquests canons, ensems amb els altres que hi havia a Montjuïc i pels volts de Santa Coloma, tenien com a missió d'evitar que sobrevoles la ciutat l'aviació enemiga, cosa que, possiblement per manca de mitjans suficients, poques vegades aconseguien. Només en una avinentesa, que jo recordi, va ser tocat, un dels avions agressors, el qual, ranquejant, ranquejant, va anar a caure prop de Cerdanyola...

Història llunyana, gairebé inimaginable per als qui no la van viure, i pels qui la van viure, gairebé oblidada.

Estanislau Torres
Escriptor

Barcelona, 17 de novembre de 1996.

UN DISCURS EN EL DESERT

La Fundació Joan Maragall ha convocat darrerament el seu VII premi tractant el tema: "L'Ètica i el Cristianisme" tema que m'ha induït a formular el meu comentari...

L'Ètica... Què és l'ètica? Sabem tots la seva exacta definició?...

Filosòficament, és la ciència que determina la rectitud i el sentit del comportament humà, segons uns principis normatius dels quals es deriven uns deures i unes obligacions. Es distingeix de qualsevol tractat sobre la història i el valor dels costums i les idees morals de la humanitat en el sentit que el tractat comprèn l'estudi de les normes que han ordenat el comportament dels individus i dels grups socials de tots els temps, mentre que l'ètica, com a disciplina filosòfica, cerca les raons per les quals hom ha de comportar-se d'una determinada manera, més enllà de la simple acceptació d'unes normes socials vigents o de l'autoritat externa d'un legislador, sigui aquest humà o diví. Hom ha definit una ètica de situació, segons la qual la decisió moral depèn de cadascuna de les situacions concretes en què hom es troba, sense possibilitat de remetre-la a una norma objectiva prefixada. Tot i algunes temptatives anteriors, l'ètica de situació sorgí amb l'existencialisme i la seva accentuació de la historicitat de l'home, que fa impossible tota generalització essencial. Suposà, doncs, una reacció contra l'ètica essencialista tradicional, ajustada a unes normes concretes. en considerar cada situació concreta com a irrepetible, i negar tota possible norma ètica ni que sigui orientadora -, l'ètica de situació ha trobat, sobretot entre els moralistes catòlics, crítiques radicals, fins i tot per part d'aquells que insisteixen en la ineludible atenció que mereixen les circumstàncies concretes en tota opció moral. Així, l'amor al proïsme, el respecte a la vida i l'anomenada regla d'or del comportament esdevenen concrecions de la voluntat de Déu, que crida cadascú a *complir responsablement en cada situació el seu deure...*

En el context de la història de les religions el cristianisme és englobat dins el conjunt de religions monoteïstes i comparteix, juntament amb el judaïsme, l'islam i el zoroastrisme, la pretensió de posseir una revelació divina. Com a fe, el

cristianisme no es basa en especulacions filosòfico-religioses, sinó en fets històrics de valor transcendent en vista a la salvació de tots els homes. En aquest sentit pot ésser considerat com a fruit i expressió de l'esdeveniment històrico-salvífic que ha manifestat i realitzat definitivament en el món la presència gratuïta de Déu. No obstant, juntament amb la culturalització de la fe cristiana, hom troba també una simultània popularització d'aquesta fe, en el sentit que, al nivell de masses, s'ha pogut barrejar (i de fet ho ha estat en un nivell molt notable) amb costums, tradicions i creences clarament distants i fins i tot contraris a ella mateixa. Així no és estrany de trobar, a tot arreu, força elements de religiositat pagana o àdhuc de caràcter supersticiós entre molts cristians. I, a més, ja hem vist a través dels segles la quantitat d'esdeveniments i transformacions de tota mena. Amb tot, sociològicament el cristianisme constitueix desde fa segles, juntament amb el budisme i l'islamisme, el trio de religions majoritàries.

Ara bé, l'home és un ésser dominat generalment per molts defectes, principalment per l'egoïsme i la cobdícia. L'estricta compliment de la doctrina cristiana serveix molt positivament de fre als mals instints de l'ésser humà. Crec que el cristianisme s'hauria de propagar per la conducta i les obres dels seus seguidors envers la solidaritat, l'amor i la fraternitat de tots els seus germans de tot el món, respectant diferències de color, cultures, religions, etc... Són els actes i la conducta la millor propaganda dels seguidors de la doctrina cristiana. Jo crec que s'hauria de crear una assignatura amb la finalitat de la millor formació de l'ésser humà en el sentit d'inculcar-li el sentiment de germanor envers tots els éssers humans. Sóc conscient de l'enorme complexitat d'aquesta idea, però el seu objectiu val la pena. Crec que una millor germanor entre els humans podria evitar moltes calamitats, moltes de les quals encara avui es pateixen arreu del món, i, és sorprenent, després d'haver-ne sofert tantes i tan terribles com les que hem patit els que ja tenim la qualificació de 3ª... Malgrat que sempre pot sorgir un "nostàlgic" de Hitler o Franco, si la massa humana estés ben formada, els nostàlgics difícilment podrien repetir les barbaritats d'aquells criminals.

La formació de gran quantitat d'Organitzacions NO Governamentals (ONGs), ja és un gran pas envers la idea d'aconseguir una millor germanor entre la humanitat. Ja fa molts anys que treballen en diversos països pobres, on hi ha molta gent mancada del que és imprescindible per viure. Aquestes Organitzacions ja demostren amb obres els seus sentiments. I es curiós que una gran majoria d'aquestes ONGs han estat fundades per persones pertanyents al nucli dels marginats de la terce-

ra edat; i és que la gent gran hem viscut esdeveniments que ens han fet obtenir una certa experiència... En l'antiguitat, els vells eren escoltats pels joves, i aquests s'aprofitaven de les indicacions dels seus antecessors, que els eren molt profitoses per el millor desenvolupament de llurs vides... Avui, els de 3ª edat som uns marginats quasi indesitjables, principals culpables de l'alarmant increment del dèficit de l'Estat... Per tant, el que nosaltres poguem dir, és com fer un discurs en el desert.

Josep Olivé

**El filòsof ha de ser el portaveu de la
minoria mancada de poder.
Els intel·lectuals han d'erigir-se
en veu dels que no tenen veu".
J.L. Aranguren.**

PAU CASALS A L'ASSEMBLEA DE LES NACIONS UNIDES (IN MEMORIAM)

El 24 d'octubre de 1971, les Nacions Unides es varen reunir en Assemblea extraordinària amb motiu de l'estrena de l'Himne de la Pau, al qual havia posat música Pau Casals

El Secretari de l'ONU, U'Thant, va llegir una nota d'homenatge al Mestre i després li va posar la medalla de la Pau de les Nacions Unides, medalla que fins llavors només havia estat concedida als tres astronautes americans que es jugaren la vida en el seu viatge a la Lluna.

Aleshores Pau Casals, molt emocionat, digué en anglès aquestes paraules:

"La Pau ha estat sempre la meva major preocupació. Ja en la meva infantesa vaig aprendre a estimar-la. La meva mare -una dona excepcional i genial- quan jo era encara un nen ja em parlava de pau, perquè en aquell temps també hi havia moltes guerres. A més a més sóc català. Catalunya, avui, són unes províncies d'Espanya. Però Catalunya ha estat la nació més gran del món, Us diré perquè: Catalunya va tenir el primer Parlament, molt abans que Anglaterra. I fou a Catalunya que hi hagué les primeres nacions unides. En aquell temps -en el segle XI- es varen reunir a Toluges -avui França, però aleshores Catalunya- per a parlar de pau, perquè ja estaven en contra, contra, contra la guerra. Si! En el segle XI. Això era a Catalunya! Per això les Nacions Unides, que es dediquen única-

ment a l'ideal de la pau, estan en el meu cor. I tot allò referent a la pau va directament al meu cor."

Diuen que els representants de totes les nacions del món, que varen escoltar aquelles paraules tan sentides de Pau Casals, no podien amagar llur emoció.

Aleshores es va estrenar l'Himne de la Pau, obra del Mestre. I després d'aquest cant encara digué:

"Fa molts anys que no toco el violoncel en públic: però crec que en aquesta ocasió haig de fer-ho, vaig a tocar una melodia del folklore català, "El cant dels ocells". Els ocells, quan són al cel -i Casals va alçar els braços i els mogué imitant el moviment de les ales-, van cantant per l'espai: Peace! Peace! Peace! Peace!, Pau! Pau! Pau!. I és una melodia que Beethoven i Bach i tots els grans haurien estimat i admirat. I a més a més és l'ànima del meu poble, Catalunya."

L'emoció, una vegada més, feu presa dels presents a l'acte, alguns dels quals, com el mateix U'Thant, diuen, tenien els ulls entelats.

Aquest acte, amb aquestes paraules tan clares i precises de Pau Casals, dites davant els representants de tot el món a l'Assemblea de les NN.UU... fou televisat, i milions i milions de televidents pogueren emocionar-se amb ell.

Jordi Pou i Vidal

Membre del Consell Assessor del CADCI.

EL MEU CARNET DEL CADCI

PRE-RELAT

Quan jo estava en actiu, un company meu de feina repetia tot sovint: aquest (referint-se a mi) parla tot el dia de la guerra. Encara bo que la va perdre... Us imagineu si arriba a guanyar-la?

RELAT

Baixàvem de les muntanyes de Terol; feia mig any que els feixistes ens atacaven constantment, ja que des de Nadal del 37, tot i suportar inclemències del temps, neu i més neu, i divuit graus sota zero, havíem humiliat els rebels, i això era per a ells un rosec dins de l'ànima. Castelló quedava a tret de pedra.

El 6 de juny la Brigada, de tres batallons i una companyia de dinamiters, degut a les baixes estava reduïda a una trentena de combatents; pocs companys hi havia amb ganes de lluita; estàvem extenuats; el rumor era de relleu, però a la matinada del dia 7 el cap de la Brigada, coronel Toral, ens reuní sota l'ombra de tres garrofers i ens engegà una arenga patriòtica. Digué textualment:

"Muchachos: No hay relevo, el relevo llegará cuando os pueda llevar sentados en un sidecar, todos a la lucha de nuevo, porque Castellón no puede caer en manos del enemigo, ¡es nuestro!... ¡nuestro!"

Dissortadament, el 8 de juny, qui va caure vaig ser jo, presoner dels franquistes. Vaig passar moments molt dolents, certament, però val més no explicar-ho; la meva sort era la de molts. Aclaparat com estava per aquell desenllaç, havia d'anar d'un lloc a l'altre, avui aquí, demà allà, i així vaig arribar a Saragossa, a la caserna de San Gregorio. Era la matinada del 14 de juny, a mig matí. Un comandant coix, suposo que devia ser "caballero mutila-

do de guerra por la patria", des d'un balcó ens digué tot orgullós, ¡Castellón es nuestro!... ¡nuestro!, nunca volverá a manos del enemigo" Em vaig quedar garratibat, era el mateix parlament d'en Toral, jo no havia perdut mai Castelló, era veritat, sempre havia estat meu. Després tot va ser un altre cantar. Fins a meitat de l'any 40... presó, camp de concentració... batalló de treballadors... a cop de pensar-ho molt he arribat a la convicció que tot va ser per fer gran "la España imperial".

Bé, amics, el meu carnet del Centre, nº 25.995, amb sigles CADCI-UGT, va quedar sota unes pedres, fet trossets, davant del poble d'Atçaneta, junt al retrat d'una formosa doneta, avui i des de fa cinquanta-un anys, muller meva, mare d'una bonica dona, la nostra filla, i àvia d'un home ferm, el nostre nét... unes poques llàgrimes damunt d'aquelles pedres, ja que el fet de destrossar el que més m'estimava, volia dir que anava a perdre la llibertat, i així va ser.

Després dos anys de servei militar, que això no ha estat res. I quants anys perduts!... per a què?... sí, amics, sí, jo ho veig molt clar; recordeu el rètol de totes les casernes?... aquesta és la consigna: "Todo por la patria"

CLOENDA

Un malson que encara dura i que la història de Catalunya, que uns ignoren i altres volen ignorar, jutjarà anys a venir. Ens acusen de pregar a la mare de Déu del Puny, però jo els recordo que no defallim ni defallirem, perquè els catalans, des de sempre, de les pedres en fem pans.

*Us abraça un ex-enllaç de batalló.
Pau Revull i Roca*

"Tot ho podem fer un cop Catalunya sigui lliure. Però mentre no sigui lliure, cal treballar cada dia amb més fermesa per la seva llibertat".

Francesc Macià

LA LLOABLE TASCA DE L'ESPRIU AL CAP DELS ANYS

Quan Salvador Espriu parlava de salvar-nos els mots, pensava que la seva tasca era primordial per aconseguir-ho, però no mesurava prou el perjudici que la llarga dictadura havia causat a la nostra ciutadania, i que la generació mediatitzada per aquell règim solament fou educada per a subsistir i poder fruit dels plaers i atendre les obligacions inherents únicament al món animal.

En aquelles circumstàncies hom podia cobrir les necessitats materials, quedant al marge de tot allò que comportés un enriquiment per a l'esperit i el pensament en llibertat. Pocs se salvaren d'aquell fracàs, que engendrà un embrutiment col·lectiu com la corrupció generalitzada i la pèrdua dels valors ètics i morals, defectes que es transmeteren a la següent generació.

La generació de l'Espriu, malgrat el seu mestratge, visqué totalment desinformada; va créixer sense altres ambicions que seguir les modes que uns invisibles conductors anaven fixant i, en conseqüència, no pogueren transmetre als seus successors cap d'aquells valors i sentiments que antany impulsaren a lluitar pels drets dels ciutadans i del país, i és aquesta generació la que avui trobem arreapada (sempre hi ha excepcions) en butaques de comandament polític. Aquests polítics, volguem o no volguem, representen la voluntat popular i foren votats amb la promesa de considerar les nostres demandes. Més tard hem sentit parlar de transfuguisme, de canvis de camisa o de traïcions, però ningú no ha abandonat el càrrec ni ha renunciat al sou.

Sabem valorar aquells funcionaris que fan amb dignitat la seva feina, però són minoria, i no poden evitar la maldestre actuació d'uns administradors provinents d'un règim que va néixer per a destruir, mentre que molts intel·lectuals, gent del món del saber, economistes i noms consagrats de la cultura autòctona, resten al marge de l'administració pública, ja que col·laborar-hi els equivaldria a donar suport a persones d'odiós comportament.

Prou sabem disculpar les persones que feren possible una transició que no havia de ser acceptada; que pactaren uns estatuts ridículs i a la baixa, però en aquells moments de por en què el país encara feia fortor de sang, i amb vells lluitadors per la llibertat encara tancats a la presó, comprenem que irreprimibles temences tenallaren els negociadors. Els disculpem, però el que no podem fer és perdonar la feina mal feta dels nostres polítics recents, ja que no han sabut tornar les coses al lloc que correspon. És negatiu que s'hagi aconseguit tan poc amb la nostra reivindicació de la sobirania nacional, ja que el que ara tenim en matèria de traspassos i atribucions, si algun dia al Parlament de Madrid hi ha una majoria absoluta del color que sigui, tots els nostres esforços dels darrers anys es convertiran en paper mullat, i de nou, amb un cop de ploma ho perdrem tot, com ja va passar amb Primo de Rivera i amb el darrer dictador.

Lluís Urpinell i Joan

UN CENTENARI

Fa cent anys, o sigui el 1896, la Direcció General de Correus i Telègrafs va decidir que no es podia parlar en llengua catalana per telèfon. El diputat per Solsona, Maluquer i Viladot, explicà al Congrés de Diputats que l'obligaren a parlar en castellà en una conferència amb Manresa, i *"las personas con quienes habia de conferenciar no comprenden una sola palabra de castellano, y en todo caso habría que hablarles con tanta pausa que pasarían los tres minutos sin empexar a tratar el asunto"*

Aquesta queixa parlamentària contra una mesura tan injusta, malgrat fer-la davant el Mnistre de la Governació, que aleshores era el conservador Cos-Gayon, no va pas tenir reeiximent. El 15 de juliol de 1899, o sigui tres anys més tard, Cucurella va tornar a insistir davant el President del Consell, el conservador Francisco Silvela, i textualment va dir: *"Por disposiciones administrativas que no conozco detalladamente, ocurre que en España no se autoriza la circulación de telegramas y de telefonemas que no vayan redactados en castellano, y por esta causa están privados de utilizar el teléfono y el telégrafo aquellos españoles que no hablen o no escriban en ese idioma"*

Silvela va contestar que, efectivament, reconeixia que existien *"algunas disposiciones ya de tiempos muy antiguos"*, i que es donarien ordres concretes per eliminar aquesta prohibició, ja que es considerava que era una exigència natural i *"la prohibición que había debe desaparecer, porque obedecía a pensamientos de otros tiempos que no tienen ya realidad ninguna"*. Sí, molt bé, però la prohibició va continuar. Aquest ha estat l'estil de sem-

pre; reconeixen que no es pot sotmetre lingüísticament a ningú, però ells continuen imposant el castellà a tot arreu per on passen.

Des de Catalunya es va enviar per part dels Ajuntaments, Diputacions, Cambres de Comerç, etc, diferents queixes a Madrid per aquesta injusta glotofàgia. Pel juny de 1904, després d'un viatge oficial del rei Alfons XIII a Barcelona, o sigui, vuit anys després d'haver-ho prohibit, el ministre conservador Sánchez Guerra va dictar un reial decret pel qual es va autoritzar parlar en català en les converses telefòniques, sempre i quan fossin privades, i hi haguessin funcionaris que ho entenguessin en el moment d'intervenir les converses.

En conseqüència el 1904 el govern, aleshores presidit pel mallorquí Antoni Maura i Muntaner, tampoc no va resoldre amb equitat el problema lingüístic. Els catalans hem de ser conscients dels adversaris que tenim per veïns. Ara potser no poden prohibir-nos la llengua catalana en les converses telefòniques, però si quan actuem com usuaris de la telefònica demanem a la centraleta un servei, encara la companyia no ha ordenat que se'ns atengui en llengua catalana. En especial el servei d'informació, quan es demana qualsevol detall et pots trobar que et contesta una veu, sovint de males maneres, dient que li parlis en castellà, i la realitat és que per raons internes, s'ha organitzat el servei d'informació sense cap esperit de servei, perquè no té sensibilitat lingüística de cap mena, per la qual cosa allò que fa cent anys que va passar, encara continua.

per Francesc Ferrer i Gironès

JOAN CREXELLS I EL SEU PREMI

Enguany, amb la celebració de diferents actes i la publicació de la seva obra completa, es commemora el centenari del naixement de Joan Crexells. D'ell, Josep Pla en va confirmar que era un home que impressionava. I afegia: "*Amb la mort de Joan Crexells perdérem una de les nostres grans esperances. Era potser el més bo, el més cultivat, el més complet, una de les naturaleses d'home jove més riques que respirava l'aire d'aquest país*". S'ha dit que va ser un humanista. Amb una extraordinària cultura, es va dedicar a la filosofia; va traduir Plató; es va interessar per les ciències socials, per l'economia... Va ser, en definitiva, un intel·lectual noucentista, un d'aquells homes que va resultar del sistema cultural establert per la Mancomunitat.

Ara i aquí no volem, però, parlar de la figura de Crexells, sinó del premi literari que duia el seu nom, del qual, avui per avui, se'n sap ben poc. El proper 13 de desembre, dia de santa Llúcia, a l'Ateneu Barcelonès, s'atorgarà el premi Crexells de novel·la. Es tracta d'una petita cerimònia que es repeteix cada any. El Crexells havia estat el premi literari més important d'abans de la guerra. Es va recuperar l'any 1982 i, des de llavors, l'han rebut autors tan prestigiosos com ara Joan Perucho, Pere Gimferrer, Baltasar Porcel, Pere Calders, Carme Riera, Maria Mercé Marsal...

L'actual convocatòria no ha assolit, però, gaire rellevància. Ofega el Crexells la inflació de premis que pateix aquest país. No podem resignar-nos, però, a la marginalitat en la qual actualment viu. En un moment en el què Catalunya va recuperant la seva memòria històrica, convé que se sàpiga alguna cosa sobre el Crexells. Sé que remoure aquest tema pot suscitar algunes inquietuds. No es tracta, de tota manera, de reobrir velles ferides. Es tracta únicament de reivindicar un premi amb moltes connotacions històriques.

La idea de crear un premi a la millor novel·la catalana de l'any, un premi similar al Goncourt, sembla que va néixer a la Penya Borralleres de l'Ateneu Barcelonès. En aquesta Penya, en la qual Crexells havia participat assiduament, s'havia conversat en moltes ocasions sobre la manca, en aquells anys, d'una novel·la catalana moderna. Es lamentava que aquella fos una "*generació sense novel·la*". Així, a l'acomplir-se el primer aniversari de la mort de Joan Crexells, es va crear un premi

que volia recordar l'amic mort, als trenta anys, el 13 de desembre de 1926, el dia de santa Llúcia.

La creació del premi l'any 1928, assumida per la Junta de l'Ateneu, va crear una gran expectativa. Era, de fet, el primer premi literari modern que s'instaurava a Catalunya... i a tota la península. Els jocs florals quedaven enrera! Així, el jurat fou d'autèntic luxe. Pompeu Fabra n'era el president. L'expectació es va frustrar, però, quan Fabra va anunciar que el Jurat declarava desert el premi. Una gran polèmica es va desencadenar a la premsa de l'època. Tardarem anys, afirmaven els articulistes, a tenir una gran novel·la. Agustí Calvet, després conegut com Gaziol, va parlar de la inconveniència d'anomenar Crexells un premi de novel·la. Per conservar la memòria de Crexells hauria estat millor crear un premi dedicat a obres filosòfiques o didàctiques. En la seva opinió, el nom idoni per a un premi de novel·la era Joanot Martorell. El cert és que el premi no només va prosseguir sinó que aviat va descobrir grans novel·les. El 1929 va premiar "*El Cercle Màgic*" de Puig i Ferrater" i el 1930 "*Laura a la ciutat dels sants*" de Miquel Llor. A partir de 1932 l'Ateneu Barcelonès acorda que sigui la Generalitat qui concedeixi el Crexells. Ja amb aquest segell d'oficialitat, el rebran obres importants com "*Vida privada*" de J.M. Sagarra o "*Aloma*" de Mercè Rodoreda.

L'any 1938 es va concedir el premi. El va rebre Noel Clarasó. Desapareix, però, acabada la guerra. Les Juntes de l'Ateneu, que eren les que el podien reivindicar una vegada desapareguda la Generalitat, són nomenades des de Madrid i, així, ningú s'atreveix a reclamar de nou la seva convocatòria. El Crexells, malgrat les vicissituds d'aquells anys, havia calat a la societat catalana. Havia creat una tradició novel·listica i, sobretot, un públic. Així, quan es recupera una certa normalitat, alguns intel·lectuals que s'havien fet el seu espai a la Barcelona del franquisme entreveuen que tot això pot ser aprofitat per a una literatura de consum espanyol. El primer en comprovar que existeix un públic per a les novel·les de "*tono autóctono y cercano*" va ser el director de Destino i -en el seu moment- president de l'Ateneu, Ignacio Agustí. Les seves novel·les "*Mariona Rebull*" de 1943 o "*El viudo Rius*" de 1944 van ser èxits importants. Així, la voluntat d'absorbir l'herència del Crexells es veu

clara amb la creació, el 1944, del premi Nadal. El premi, òbviament en castellà, pretenia recordar a Eugenio Nadal. Con en el cas de Crexells, Nadal és un escriptor exquisidament culte que mor jove. Redactor en cap de "Destino", els seus amics creen un premi per perpetuar la seva memòria. Aquest, a més, es concedeix el dia de reis, data sospitosament propera a la concessió del Crexells. Així, el Crexells queda ja colgat per una primera convocatòria literària -el Nadal- que, s'ha d'admetre, obté una rellevància social com mai l'havia obtinguda el premi oficial de la Generalitat.

L'any 1951, en un intent de recuperar l'autèntic esperit del Crexells, l'editor Josep Maria Cruzet va crear la festa de la Nit de Santa Llúcia. Se celebrava en els locals de l'antiga llibreria Catalònia. S'entregaven els Premis *Joanot Martorell* de novel·la (Cruzet feia cas de Gaziell) i l'*Òssa Menor* de poesia. Al començament, la festa tenia les característiques habituals dels actes de resistència cultural d'aquells anys. Durant els setanta, de tota manera, augmenta considerablement tant la projecció pública de la festa com el número de premis que es concedeixien (Víctor Català de narracions, Aedos de biografies...). Òmnium Cultural, que es fa càrrec de l'organització, trasllada la festa, primer a un hotel de Barcelona i després la fa itinerant per tot Catalunya. En un determinat moment, d'altra banda, el Joanot Martorell es converteix en Sant Jordi. Amb tot plegat, el Premi Crexells va quedant oblidat fins al punt que avui, quan estem a punt de celebrar la 46a convocatòria de la *Nit*, gairebé tothom ignora que si se celebra entorn de Santa Llúcia, no és perquè la literatura requereixi de bona vista, sinó que és en memòria de l'humanista Joan Crexells.

El Nadal i el Martorell (Sant Jordi) no havien de ser els únics premis que, amb els pas del temps, havien d'enterrar el Crexells. Els inspiradors del Nadal, per redimir el seu pecat original, van crear el premi de literatura catalana Josep Pla. A imitació del Nadal, va aparèixer també el milionari Planeta que, al seu torn, havia de buscar redempció amb el Ramon Llull. I, per si la cosa no era prou completa, infinitat de premis literaris havien d'anar apareixent a moltes comarques, alguns d'ells amb tant de relleu com el Prudenci Bertrana de Girona. Tots aquests premis avui continuen existint i d'aquesta manera ens veiem obligats a preguntar-nos: queda lloc per al Crexells? Crec que sí, a condició que sapiguem convertir la dificultat en virtut. Perquè enfront de la inflació tan extraordinària de convocatòries literàries, el Crexells -que premia l'obra publicada- pot justament convertir-se en el premi que assenyalava a l'opinió pública quina és la millor novel·la de l'any que, el 13 de desembre, és a punt d'acabar-se. El Crexells pot dir-nos si la millor novel·la ha estat la que va guanyar el Premi Sant Jordi, la que va merèixer el Josep Pla, la que va aconseguir el Ramón Llull, alguna finalista de tots aquests premis o, fins i tot, alguna que ni tan sols s'ha presentat a cap d'aquests concursos. Per tal que el Crexells adquireixi crèdit en aquest sentit, és necessari que el jurat encerti; que el públic lector confii en aquest veredict i que el món editorial cregui en la convocatòria i estigui disposat a convertir la novel·la premiada en el llibre que es pot regalar per Nadal.

Carles Llorens

Membre de la Junta de l'Ateneu Barcelonès.

Els castellans estaran condemnats a viure sota una dictadura perpètua si s'entesten en perpetuar l'unitarisme"

Carles Pi i Sunyer 24/8/1944.

CARLES MUÑOZ ESPINALT: UN HOME AVANÇAT AL SEU TEMPS

Que Carles M. Espinalt fou un home molt avançat al seu temps ho podem constatar rellegant tots els seus llibres, fins al punt que textos de quasi cinquanta anys tenen una modernitat i vigència aclaparadora.

En voleu una prova? L'any 1953, en l'assaig "Del Poble català" que trobareu a la pàgina 17 de l'"Obra Escrita" de l'editorial El Llamp, ens descriu la nostra mentalitat col·lectiva posant en evidència alguns dels tòpics que patim, com el de la nostra individualitat o el que no sabem anar plegats. Però no són aquests fets els que ara us vull remarcar sinó el de que Catalunya, com tot poble, té una mentalitat col·lectiva; aquest concepte era rebutjat pels "entesos" de l'època, i ara, quaranta-tres anys després, els psicòlegs i antropòlegs anglosaxons van per aquest camí, fet que ha donat lloc a que la Universitat de Barcelona redescobri la tesi de Carles M. Espinalt. La seva professionalitat el va portar a innovar i aprofundir en molts altres aspectes del coneixement humà en general i dels catalans en particular; em refereixo als tests psicològics, en els que va fer grans aportacions amb el test de l'arbre, el de la família i el de la parella. D'aquest últim va crear un planteig originalíssim en la seva interpretació, que va definir com el test de GOPH. L'originalitat dels seus tests s'evidencia ja en els títols, "El Test del Cel", "El Test del Ramat". Aquest darrer és per escatir el lideratge; tema aquest cabdal en la seva obra, per a fer-nos esperar el nostre esperit directriu, perquè arribem a afinar millor el nostre sentit polític.

Com estudiós de la lletra, va fer grans aportacions dins d'aquest món, fins al punt que la seva metodologia va crear escola, que es coneix com l'Escola Grafològica de Barcelona, com podeu comprovar amb les cites dels llibres dels grafòlegs més seriosos i científics que hi ha en l'actualitat.

En el camp de la Psicologia, les seves aportacions són notòries en l'anàlisi del temperament, caràcter i personalitat, així com una definició clara i racionalitzadora de l'ambient. Els seus estudis sobre l'ambient li van fer sentir la necessitat de metoditzar la Psicoestètica, on dona una nova interpretació de l'ésser humà, analitzant profundament les modes i els costums, tant en el pensament com en els induments, conscient de la força de les modes en l'assaig *Canvis de Mentalitat* "Obra escrita" diu:

"Si ens atenim al que de misteriós té la moda un cop traspasada la capa de la seva superficialitat, arribem a la conclusió que en ella hi ha el secret de molts trets de l'esperit humà i la raó que deixa traslluir molts canvis de mentalitat"

Amb la seguretat que tenia quan afirmava que el poble que domina la moda domina el futur, va crear l'eslògan "*Barcelona capital internacional de la moda*"

En aquest punt, i de forma evident, torna a avançar-se al seu temps. Ho podem comprovar llegint l'"Obra Escrita", el seu assaig *Canvis de Mentalitat* quan descriu en el capítol "Transformació de la Indumentària" com anirà vestit l'home en un futur, el text l'escrigué l'any 1970, i ara podem comprovar si era encertat el seu diagnòstic observant com va vestit l'home del carrer.

Desitjava que els catalans anéssim tan ben vestits i amb un aire tan elegant que amb aquest sol fet ja reflectíssim la nostra moral de victòria i sabéssim d'un cop i per totes, ser senyors de nosaltres mateixos.

Per si tot això no fos prou, estudiant els seus textos, podreu constatar la seva claredat en dir les coses, però també la seva finor i habilitat en saber-les dir. No tan sols a l'hora d'escriure, sinó que també quan parlava, era un gran conversador, amable i deferent amb el seu interlocutor; sabia escoltar. Les seves respostes ràpides, agudes i, quan calia, contundents, de concepte innovador, feien que perdesis el sentit del temps quan hi parlaves. Sense detallar-vos els centenars de conferències que li vaig sentir pronunciar, us he de confessar l'efecte que em feia veure un cop i un altre, com anava guanyant-se el públic que l'escoltava, deixant-nos a tots els presents admirats dels seus savis i originals plantejaments, plens d'ironia, però també de dramatisme, i la brillantor de la seva oratòria. En aquest sentit ens esperonava molt a tots sobre la importància i necessitat de l'oratòria; deia que, l'oratòria és la base de la democràcia. No fa massa dies he tornat a escoltar en una de les seves gravacions com afirmava que "*sense oratòria un poble no deixarà de ser mai esclau*".

La seva fidelitat a les pròpies idees i la valentia en expressar-les han tingut per resposta el silenci oficial.

Però tinc la certesa que Carles M. Espinalt hagués donat tota la projecció universal de les seves investigacions psicoestètiques a canvi de fer comprendre a cada català aquests conceptes que li vaig sentir dir des que tinc ús de raó i de forma incansable; *"Hem de fer de cada català un senyor de si mateix. hem de demostrar-li que cal superar el posat de dimitit que, sovint, confon amb l'esperit de la democràcia. hem de treure-li el cofoisme de creure's més llest que el veí de més enllà del Cinca i de Salses, mentre el veí l'explota a cor que vols. No podem deixar que l'enganyin els qui l'asseguren que per haver-hi autèntica democràcia, no cal el previ reconeixement de la Independència Nacional. Hem de refutar-li el subterfugi que els altres ens*

manen perquè són molts més. Cal demostrar-li, d'una vegada per totes, que mai no imperen els més, sinó els qui saben desplegar millor una major capacitat directiva".

Però l'havíeu de veure després de dir això, si alguna persona amb to garneu li deia "no us volen entendre", se'l mirava amb l'aire convençut del qui sap el perquè del que fa i amb el to vibrant i coratjós del qui no es dona per vençut, contestava:

"Tornarem a repetir-ho i repetir-ho sense parar. Només els tossuts, ajudats d'un bon diagnòstic i amb remeis que vagin més enllà del pragmatisme, poden abrandar l'esperit i refer la fe en nosaltres mateixos".

Nati Muñoz Espinalt

EN SALVADOR CASTELLÀ

El vaig conèixer quan jo encara era un "nano" de quatre o cinc anys. Venia sovint a casa dels meus avis, gairebé sempre, a part de xerrar amicalment, per tractar de vendre llibres i setmanaris catalans d'aquella època. Seria pels anys vint, en els temps de la dictadura militar de Primo de Rivera, "El Primo" que li deia la gent que no li era gaire addicta. En aquells anys, la major part dels escrits en català trobaven poques facilitats per publicar-se. Es començava per llibrets per lectors infantils o adolescents i per setmanaris en els que també hi havia un cert humor sense malícia; el "Cucut", en "Patufet", "L'Esquitx" i també els contes escrits per en Marinello, Folch i Torres, etc, amb dibuixos d'en Junceda, en Cornet, l'Apa, etc... Per als més grans ja hi havia "L'Esquella de la Torratxa", "El Bè Negre", etc... Jo recordo que de petit, cada divendres al vespre anava a seure a peu d'escala a esperar que el repartidor, que anava en bicicleta, em portés el "Patufet" de la setmana.

En Salvador es va fer força popular al barri. A més els seus clients esdevenien aviat amics seus, i per això s'hi esplaiava en confiança... "mira, tan català i dir-me castellà" Una altra cosa que el disgustà fou que en néixer el seu cinquè fill, el padrí, que també era d'una família amiga, li va posar Felip, com ell mateix es deia. En aquells temps en la qüestió de noms manava incontestadament el padrí. És clar -deia- serà el nostre Felip cinquè. Però es va conformar i continuà amb les seves activitats. Quasi totes en el seu poble, avui barri barceloní de Sants, que a meitat del segle passat tenia una activitat quasi únicament agrícola, però es va anar transformant en un barri industrial. La causa foren les fàbriques, sobretot de teixits, com el "Vapor Vell", "El Vapor Nou", o sigui l'Espanya Industrial, Can Batlló, la Fàbrica nova, i altres. També s'hi instal·laren rajolereries (bòviles), i hi funcionava algun forn de vidre, "La Ceràmica" d'Hosta. Com és natural, per allotjar la gent que treballava en aquests llocs -moltes famílies vingueren de pobles més o menys propers a Barcelona- Es construïren molts pisos de lloguer; la major part modestos, perquè també eren modestos els sous que es pagaven. Encara avui es poden veure en les llindes de moltes cases de Sants, Hostafrancs i la Bordeta, la data de la seva construcció; solen ésser de ferro forjat i acostumen a ser dels anys 50 i 70 del segle passat. Com és natural es creà una convivència unida per lligams d'amistat, que moltes vegades s'originava en el lloc de treball... i no cal dir que també en el veïnatge. Com a conseqüència es formaren moltes entitats de tot tipus: culturals, recreatives, religioses, econòmiques... digueu-li com volgueu, orfeons, cors, cooperatives amb el seu teatre, esportives, excursionistes. "Unió Excursionista de Catalunya", el centre catòlic, etc.; moltes de les quals encara perduren. Un altre anhel comú era la instrucció dels fills i néts per tal que arribessin més enllà que ells... per això es formaren escoles d'evident prestigi, algu-

nes de comunitats religioses, altres no, però totes elles comportaven un sacrifici econòmic. En la major part dels matrimonis treba-llaven l'home i la dona, encara que no sempre en la mateixa feina puix el que calia era augmentar els ingressos per poder fer front a les contínues despeses. Política... es pot afirmar que quasi tothom era i se sentia català, i més encara, catalanista.

També hi havia alguns "Lerrouxistes" i "menja capellans"; no obstant això no es trencaven les relacions que existien entre tots els veïns, inclòs els més devots i devotes, que acostumaven a ser-ho de la Mare de Déu de Montserrat. És a l'Església de Santa Maria de Sants on es va formar una florent "Lliga espiritual" amb aquesta advocació...

També era molt estesa la vocació pel teatre català, a part de nombroses sales d'afecionats. El tramvia de la línia núm 1 era un bon mitjà de transport per a traslladar-se al Teatre Romea, on es representaven des d'"Els Pastorets" de Folch i Torres fins a les obres d'Àngel Guimerà, de l'Ignasi Iglèsies o "L'Auca del Senyor Esteve" de Russinyol, i més endavant als èxits de Josep M. de Sagarra, entusiastes tots dels actors Maria Vila i Pius Daví.

No cal dir que a l'entrada de les tropes franquistes pel gener de 1939 la major part d'aquestes activitats s'acabaren, moltes tràgicament; i també en Salvador Castellà, va patir la repressió, que fou molt dura contra tot allò que pogués representar el català i Catalunya. La nostra literatura s'hagué de refugiar gairebé en la clandestinitat. No obstant tinc la impressió que el nostre protagonista no es va retirar del tot, i encara que d'amagat anava treballant per la difusió de la nostra cultura.

Seria en els primers mesos de 1946, recordo que feia poc jo havia tornat de fer el llarguíssim servei militar, quan em van avisar... en Salvador Castellà és mort. L'enterrament sortiria de casa seva l'endemà al matí; no hi vaig faltar. Precisament vivia al carrer de la Saleta, un carrer curt, sense sortida, prop de la Plaça del centre. Precisament en aquest carrer hi tenia una casa al President Companys.

Aquell matí es varen reunir unes quantes persones, no gaires, per a donar-li el darrer adéu... Vaig canviar unes paraules amb la nora del difunt. Estava una mica preocupada; m'ho va explicar, "Ell sempre em deia que quan fos mort embolcalléssim el seu cos amb la bandera de les quatre barres, jo així ho he fet, era la seva voluntat... encara que no saps mai amb qui tractes... els empleats de la funerària potser em denunciaran" Eren els temps de la por.

Serveixin aquestes ratlles d'emotiu record a en Salvador Castellà, que amb la seva vida modesta i voluntariosa va fer tot el que va poder per la nostra Catalunya.

Jordi Delprat i Blin.
Sants, octubre de 1996.

ELS POBLES I LA HISTÒRIA

Diuen que els pobles que obliden la seva història estan condemnats a repetir els errors del passat.

Rellegint el que deien les publicacions de fa unes poques dècades hem d'arribar a la conclusió que, en efecte, els desastres patits pels pobles de l'edat contemporània estaven ja prefigurats en la premsa i els llibres d'història, i haurien pogut evitar-se. Un acord sempre hauria estat preferible a la guerra.

Les dictadures europees no miraven prim a l'hora de sufocar la lliure expressió de les idees. L'any 1926 Itàlia es va omplir de rètols que deien "*Il Duce ha sempre ragione*". Avui tanta petulància fa riure, però en 1939, quan Mussolini, assolit ja el màxim de poder i de força, havia *conquistat* Albània i reconstruït l'imperi (no el romà, és clar, sinó l'abissini), un periodista espanyol recordava aquests rètols i venia a dir que els italians que somreien al llegir-los, finalment havien de reconèixer que deien la veritat: el Duce sempre tenia raó. Així li va anar després.

La preparació psicològica del poble per a la guerra s'estenia a tots els àmbits. No descuidava cap detall. Els segells de correus s'imprimien sovint amb rostres ferrenys de soldats amb casc i amb mirada arrogant. La premsa destacava sempre les dites més o menys impressionants dels dirigents.

Així la de Mussolini quan l'any 1939 explicava: "*Aixeco la vista i veig un colom que porta en el bec una branca d'oliver. Aquest colom està volant sobre un bosc, i aquest bosc està format per vuit milions de baionetes ben afilades que empunyen els soldats italians per a defensar la pàtria.* Una altra: "*És l'arada la que obre el solc, però és l'espasa la que el defensa*"

Amb aquesta retòrica va enganyar al poble italià durant dues dècades i va convertir Víctor Manuel, de simple rei que era, en emperador. Però Víctor Manuel, desagraït ell, es va passar amb armes i bagatge als aliats quan va veure que aquests desembarcaven fàcilment a Sicília, i va pensar "*Això no és cosa meva; ho ha fet el Mussolini*". Acabada la guerra va resultar que la fortuna que el rei-emperador havia tret d'Itàlia l'havia dipositat a Zurich, a Londres i a Nova York, però el que és a Berlín, ni una lira.

Quan l'any 1933 arribaven notícies del que estava passant a Alemanya sota el jou que imposaven els nazis, les ments clarividents ja van començar a alarmar-se i van denunciar aquells atacs. Els obrers alemanys tremolaven cada vegada que els *invitaven* a assistir, a les mateixes fàbriques, a algun acte dels

que organitzava amb freqüència el partit. Ara ens anunciaran que tornem a estar en guerra com en 1914 -pensaven-. L'eslògan nazi en les eleccions de gener del 1933 era "*Alemanya, desperta!*".

El despertar va ser molt relatiu, perquè només un trenta per cent de la població va votar nazi, però amb això hi va haver prou per a que Hindenburg nomenés Hitler canceller, i aquest, trepitjant tots els drets, suprimís els partits opositors; s'autoproclamés president del Reich a la mort de Hindenburg i es dedicà a envair i subjugar mitja Europa.

Els jerarques nazis van aprofitar bé la situació, en gran part provocada pels mateixos països lliberals que havien estat vencedors en la primera guerra mundial. Alemanya s'havia quedat sense colònies, mentre altres potències europees explotaven dilatats imperis; hi havia vuit milions d'aturats perquè l'economia alemanya no aconseguia arrencar; no era la locomotora del continent que és avui en dia.

S'ha d'admetre que els èxits assolits en pocs anys pels nazis van fer reflexionar a molta gent. Alemanya tornava a tenir pes en el món; es comportava com a gran potència, i un viatger amb passaport alemany era tractat amb molta consideració; la indústria havia sortit del marasme i estava superant marques que deixaven bocabadats als competidors. Tot a meravella sense ser meravellos.

Els nens de dotze a catorze anys, o sia quan ja tenen un grau relativament gran d'intel·ligència, però encara no han vist el món per un forat, eren sovint invitats a passar un dia a una caserna convivint amb els soldats; aprenien el funcionament de les armes i feien exercicis i pràctiques de vida en campanya. Tornaven a casa encantats.

Els capitosts de la indústria i de la banca veïen el negoci segur al sentir-se alliberats de la feixuga càrrega de les reivindicacions socials, i treïen de bona gana els capitals que abans tenien amagats. A més amb Hitler tenien feina segura: la fabricació de canons, tancs, avions, uniformes, etc. no parava ni un moment. En vista d'això, quina importància tenia que la premsa estés emmordasada i els partits polítics prohibits? No es estrany que molts alemanys pensessin que estaven fent un bon negoci.

La il·lusió va durar poc. Hitler va obligar als seus súbdits a treballar durant sis anys per preparar la guerra i a fer després la guerra durant sis anys

més; anys interminables i amb un resultat catàstrofic.

Fins a començaments de 1943 els èxits de Hitler eren espectaculars i llur avanç semblava incontenible. No va estar molt lluny d'arribar a trepitjar terres asiàtiques, amb la vista posada en l'Orient Mig, com si fos un nou Alexandre. Mai el soldat alemany havia lluitat tan lluny de les seves fronteres, segons deien amb orgull els jerarques del partit. I tot gràcies al Führer!

Per cert que el dictador que patiem nosaltres va voler dir també la seva, vist que havia enviat soldats espanyols als afores de Leningrad: "*Ha tenido que producirse el Glorioso Movimiento Nacional para que la voz de España vuelva a sonar fuerte en los confines de Europa*". Un nan que es disfressava de gegant, però no enganyava a ningú. El punt d'inflexió va ser el mes de febrer del 1943, quan Von Paulus, creat mariscal per Hitler amb l'esperança que es tragués la vida abans que rendir-se, va capitular a Stalingrad. Va ser la primera gran derrota de l'exèrcit invasor, a la que van anar seguint d'altres: el sortint de Kursk, Kiev, Orel, fins al punt que Franco va considerar prudent començar a deslligar-se del bàndol perdedor i abandonar el vaixell abans que s'enfonsés. Va ser llavors que va retirar la *División Azul* i va fer per ràdio unes declaracions que van sentar pèssimament a Berlín.

Alemanya i els seus aliats van quedar desfets; semblava que mai més tornarien a tenir pes en el concert dels pobles civilitzats, però la superació va ser ràpida. L'any 1958 vaig estar deu dies a Alemanya per a veure uns amics, i l'única cosa que recordava ja la desfeta eren les làpides dels nombrosos cementiris amb les restes dels morts que havien tingut en les nombroses guerres sostingudes: la Guerra Franco-Prusiana de 1871, la Gran Guerra de 1914-1918, la Segona Gran Guerra de 1939-1945.

La dona del meu amic no es molestava gaire en cuinar, puix el gruix de l'àpat el constituïa una safata de la que sobreeixien embotits variats de deu o dotze classes. A Catalunya tot just estàvem entrant en l'etapa del desenvolupament, i li vaig dir francament que no podíem fer gala d'aquest sibirisme, i també que trigaria en tenir auto com tenien ells.

El pare del meu amic, amb el que vaig tenir llargues converses, va resultar ser gran aficionat a la filatèlia, i així vaig tenir ocasió de contemplar detingudament la seva col·lecció de segells, de la que es podien extraure conseqüències irrefutables:

si els paleontòlegs poden arribar a conclusions definitives sobre el mode de viure, la constitució i els costums de l'home primitiu estudiant les restes òssies i lítiques dels jaciments que han arribat fins a nosaltres, també els segells, igual que els cartells de propaganda, permeten inferir quin era el tarannà dels dèspotes que van provocar la mort de cinquanta milions de persones en la II Guerra Mundial.

Era com seguir una narració en la que l'escriptura havia estat substituïda per imatges. El tema d'aquestes anava variant des de la prepotència dels primers anys, quan el feixisme s'estenia pertot arreu, fins al darrer segell que va editar el govern nazi. No sé concretament quan es va començar a fer servir, però probablement va ser unes setmanes abans del final de la guerra. Era un crit desesperat de qui se sent perdut; de qui ha comès moltes atrocitats i sap que aviat li'n demanaran compte.

L'aprenent de bruixot i els seus sequaços, malgrat que les forces enemigues ocupaven ja part del país, en comptes de cessar en la lluita a fi d'evitar més vessament de sang, s'estimaven més fer una crida subliminal, però desesperada, a la població per a que en un esforç suprem fes capgirar el curs de la guerra. Això quan ja no tenien aviació ni tancs, i l'estat major no podia contactar amb les unitats de combat que encara continuaven en peu.

El que no volien fer els nazis, no sabem si per vergonya o perquè el poble no veïés més clar que l'havien estat enganyant, era reconèixer que s'havien equivocat, i havien estat mentint sobre el que de veritat passava a Alemanya i al món. El segell, del que inútilment he mirat després de trobar un exemplar, és rectangular i mostra un grup heterogeni de persones en el que predominen dones, ancians i infants, i entre ells dos o tres soldats amb armament. Darrera seu la figura, amb trets més dèbils, d'una àguila gegantina amb les ales esteses com si donés protecció al poble alemany. Al peu una llegenda: *Ein Volk steht auf* (Un poble està dempeus).

Un segell com aquest hauria fet efecte dos o tres anys abans entre la població dels països que Alemanya anava envaint. Però en la primavera de 1945 i entre la població alemanya, sotmesa a terribles privacions i amb un inevitable sentiment de culpabilitat, ja no va enganyar ningú més. Poc després els soldats soviètics ocupaven la cancelleria del Reich.

*Enric Villamor i Salazar
Barcelona, novembre de 1996.*

IMPORTANT:

Aquest número d'Acció no ha pogut resultar millor que altres vegades per haver-se reduït l'aportació econòmica del Departament de Cultura i, d'altra banda, haver hagut d'assumir despeses encaminades a la propera expansió que el CADCI intentarà dur a terme durant l'any 1997.

Volem agrair una vegada més la participació del món de la cultura del nostre país, que ens dóna coratge per continuar.

*La Junta Directiva.
Desembre 1996*

L'any 1996 ha de ser l'any del CADCI feu-vos-en soci.

Col·laborar amb el CADCI és contribuir per un demà millor per Catalunya.

La Junta Directiva del CADCI es reuneix cada dimecres de 6 a 8 de la tarda al local provisional. Socis i simpatitzants hi sou convidats.

Useu la llengua catalana en tot.
Cap instància oficial us el pot rebutjar.

Sigueu dignes dels fundadors del CADCI.

És important que cada simpatitzant amb l'obra del CADCI faci l'esforç d'afiliar-s'hi.

La recuperació del nostre local serà un acte de justícia.